

Sygn. akt III AUa 1361/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 lipca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Lucyna Guderska (spr.)

Sędziowie: SSA Dorota Rzeźniowiecka

SSA Jacek Zajączkowski

Protokolant: st. sekr. sąd. Kamila Tomasik

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 15 lipca 2015 r. w Ł.

sprawy **W. S.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.**

o emeryturę,

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu

z dnia 26 września 2014 r. sygn. akt V U 437/14,

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Kaliszu do ponownego rozpoznania.

Sygn. akt III AUa 1361/14

UZASADNIENIE

Decyzjami z 17 stycznia 2014 r. i z 11 kwietnia 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił W. S. prawa do emerytury dla pracowników zatrudnionych w szczególnych wskazując, że wnioskodawca nie legitymuje się wymaganym 15-letnim okresem takiej pracy. Organ rentowy nie uwzględnił wnioskodawcy jako pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia w M. (...) w O. od 1.07.1972r. do 27.07.1974r. oraz w Spółdzielni Kółek Rolniczych w K. od 16.08.1976r. do 31.08.1977r. bowiem wnioskodawca na powyższe okresy nie przedstawił świadectwa pracy w warunkach szczególnych.

W odwołaniach od powyższych decyzji W. S. wniósł o ich zmianę i przyznanie prawa do emerytury przy zaliczeniu pracy wykonywanej w latach 1972 – 74 i 1976 - 77 jako pracy w warunkach szczególnych. Ponadto odwołujący wniósł o zaliczenie do stażu szczególnego okresu odbywania w latach 1974 – 76 zasadniczej służby wojskowej.

Zaskarżonym wyrokiem z 26 września 2014r. Sąd Okręgowy w Kaliszu zmienił decyzje organu rentowego i przyznał W. S. prawo do emerytury od 19 grudnia 2013r.

Sąd I instancji ustalił, że W. S., urodzony (...), w okresie od 1.07.1972r. do 25.07.1974r. był pracownikiem M. (...) w O. zatrudnionym na stanowisku traktorzysty w pełnym wymiarze czasu pracy.

Odwołujący w powyższym okresie wykonywał codziennie i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązki traktorzysty polegające na kierowaniu ciągnikiem rolniczym przy pracach polowych i transportowych.

Dalsze wykonywanie pracy przerwało odwołującemu powołanie do odbycia zasadniczej służby wojskowej. Odwołujący odbywał ją w okresie od 26.07.1974 r. do 16.07.1976r.

Po zakończeniu służby wojskowej odwołujący powrócił do pracy w macierzystym zakładzie w dniu 16 sierpnia 1976 r. Jednostka, w której był zatrudniony przed powołaniem do służby wojskowej, po zmianach strukturalnych weszła w skład Spółdzielni Kółek Rolniczych w K..

Od 16 sierpnia 1976 r. do 31 sierpnia 1977 r. odwołujący wykonywał codziennie w pełnym wymiarze czasu pracy pracę traktorzysty kierując ciągnikiem rolniczym przy pracach polowych i w transporcie.

Łączny okres składkowy i nieskładkowy W. S. na dzień 1 stycznia 1999 r. wynosi 25 lat. ZUS uwzględnił odwołującemu staż pracy w warunkach szczególnych w wymiarze 11 lat i 2 dni. Odwołujący nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego.

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał, że odwołania są zasadne.

Przywołując treść art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 184 ustawy z 17.12. 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz przepis § 3 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 .02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach Sąd stwierdził, że zebrany w sprawie materiał dowodowy wskazuje jednoznacznie, iż odwołujący legitymuje się wymaganym okresem pracy w warunkach szczególnych. Odwołujący wykonywał bowiem w okresie od 1.07.1972r. do 25.07.1974r. i od 16.08.1976r. do 31.08.1977r. prace polegające na kierowaniu ciągnikiem. Pracę taką odwołujący wykonywał codziennie i w pełnym wymiarze czasu pracy. Łączny okres wykonywania takiej pracy wynosi 3 lata 1 miesiąc i 11 dni. Zdaniem tego Sądu, prace takie spełniają warunki wymienione w wykazie A dział VIII pkt 3 załącznika do cytowanego wyżej rozporządzenia.

Sąd stwierdził, że okres odbywania przez wnioskodawcę zasadniczej służby wojskowej od 26.07.1974 r. do 16.07.1976 r. wlicza się do okresów pracy w warunkach szczególnych na mocy przepisu art. 108 ust. 1 ustawy z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej pod warunkiem zgłoszenia swojego powrotu do zakładu zatrudniającego w dniu powołania do odbywania zasadniczej służby wojskowej w terminie 30 dni od zakończenia jej odbywania (tak Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów II UZP 6/13 z dnia 16.10.2013 r.). Ten ostatni warunek został spełniony, gdyż odwołujący zakończył odbywanie służby w dniu 16.07.1976 r. a pracę podjął w dniu 16.08.1976 r., tj. w ciągu 31 dni od zakończenia odbywania służby, jednakże 30-ty dzień przypadł na dzień ustawowo wolny od pracy (niedziela). W tych warunkach upływ terminu 30 - dniowego przypadł na pierwszy dzień roboczy po dniu ustawowo wolnym od pracy.

W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że została spełniona przez odwołującego się przesłanka co najmniej 15-letniej pracy w warunkach szczególnych albowiem zaliczenie wskazanych wyżej okresów sprawi, iż odwołujący legitymować będzie się ponad 15 – letnim okresem takiej pracy. Cały badany okres pracy w warunkach szczególnych przypada przed dniem 1 stycznia 1999 r.

Poza sporem pozostawało spełnienie przez odwołującego pozostałych warunków koniecznych do przyznania emerytury. Odwołujący legitymował się na dzień 1 stycznia 1999 r. 25 - letnim okresem ubezpieczenia, w chwili składania odwołania miał ukończony 60-ty rok życia i nie był członkiem otwartego funduszu emerytalnego.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia złożył organ rentowy, zarzucając naruszenie:

- prawa materialnego, tj. art. 184 i art. 32 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,

- przepisów o postępowaniu, tj. art. 233 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. kodeks postępowania cywilnego.

Wskazując na powyższe organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu apelacji skarżący podniósł, że przywołany przez Sąd dział VIII wykazu A rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dotyczy transportu i łączności, a zatem nie odpowiada charakterowi pracy, jaką wykonywał odwołujący w spornych okresach. Pracodawca wnioskodawcy nie należał bowiem do branży transportowej ani też związanej z łącznością. Organ rentowy wskazał, że praca odwołującego była związana z rolnictwem, głównie z pracą na polach, a tylko w krótkim okresie dochodziło do wykonywania innych czynności. Zdaniem apelującego, praca kierowców ciągników jest pracą w szczególnych warunkach tylko w przypadku, gdy jest związana z branżą transportową bądź łącznościową, a taka sytuacja nie ma miejsca w niniejszej sprawie.

Dział wykazu A w/w rozporządzenia, który dotyczy branży rolnej, to dział X „W rolnictwie i przemyśle rolno-spożywczym” i w tym dziale nie wymieniono pracy kierowcy ciągnika. Również w dziale XIV „Prace różne” nie wykazano tego stanowiska. Organ rentowy wskazał, że wyodrębnienie poszczególnych prac ma charakter stanowiskowo – branżowy, gdyż specyfika poszczególnych gałęzi przemysłu determinuje charakter świadczonych w nich prac i warunki, w jakich są one wykonywane, ich uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia.

Z powyższych względów, zdaniem skarżącego, nie ma podstaw do zaliczenia okresów od 1.07.1972r. do 25.07.1974r. i 16.08.1976r. do 31.08.1977r. jako prac wykonywanych w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego.

Nadto skarżący zakwestionował też zaliczenie wnioskodawcy przez Sąd Okręgowy jako pracy w szczególnych warunkach okresu zasadniczej służby wojskowej po dniu 31.12.1974r. Wskazał, że w uchwale z 16 października 2013r. skład siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego stwierdził, iż czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej zalicza się na warunkach wynikających z tego przepisu do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, jednakże wskazano jako datę graniczną zaliczenia zasadniczej służby wojskowej, jako okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach, dzień 31 grudnia 1974r.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zarzutem apelacji organu rentowego nie można odmówić słuszności.

Podstawę prawną uprawnienia wnioskodawcy do dochodzonej emerytury stanowi przepis art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2013r., poz. 1440 ze zm.), zgodnie z którym ubezpieczonym urodzonym po 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 1999 r.) osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat dla mężczyzn oraz okres składkowy w ilości co najmniej 25 lat. Warunkiem jest także nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Dalsze kwestie związane z wiekiem emerytalnym, rodzajem prac lub stanowisk oraz warunkami nabycia prawa do emerytury ustala się na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz.43 ze zm.). Zgodnie z § 4 tego rozporządzenia pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn,

2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Poza sporem jest, że wnioskodawca spełnia wszystkie wyżej wymienione przesłanki poza brakującym - a zarazem spornym - okresem pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy zakwestionował bowiem możliwość zaliczenia okresów pracy wnioskodawcy w charakterze kierowcy ciągnika przy wykonywaniu prac polowych wskazując, że tylko prace kierowców ciągników wykonywane w transporcie, jako wymienione w dziale VIII wykazu A stanowiącego załącznik do w/w rozporządzenia z 7.02.1983r., podlegają zaliczeniu do prac wykonywanych w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Spór w niniejszej sprawie sprowadza się zatem w istocie do prawidłowej wykładni prawa materialnego odnośnie kwalifikacji prawnej okresu wykonywania pracy na stanowiskach traktorzysty.

W orzecznictwie za utrwalony należy uznać pogląd, że wyodrębnienie poszczególnych prac wymienionych w wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze ma charakter stanowiskowo - branżowy. Pod pozycjami zamieszczonymi w kolejnych działach wykazu wymieniono konkretne stanowiska przypisane danym branżom, uznając je za prace w szczególnych warunkach uprawniające do niższego wieku emerytalnego. Specyfika poszczególnych gałęzi przemysłu determinuje bowiem charakter świadczonych w nich prac i warunki, w jakich są one wykonywane, ich uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia. Nie można zatem swobodnie czy wręcz dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w tym akcie prawnym (por. także – I UK 20/09, I UK 24/09, III UK 174/10, III UK 166/11).

Taka sytuacja ma miejsce w rozpoznawanej sprawie, gdyż Sąd Okręgowy zaliczył zajmowane przez ubezpieczonego stanowisko pracy wykonywanej w rolnictwie, do prac w wykonywanych w innym dziale gospodarki tj. w transporcie i łączności wymienionych w dziale VIII pkt 3 załącznika do w/w rozporządzenia z 7 lutego 1983r. Wprawdzie stosownie do treści ust. 2 art. 32 ustawy o emeryturach i rentach, zawierającego definicję pracownika zatrudnionego w szczególnych warunkach, jest nim pracownik zatrudniony przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne bądź otoczenia. Jednakże – zdaniem Sądu Apelacyjnego - wskazanej szkodliwości nie można oceniać w oderwaniu od specyfiki „technologii” branży, w której praca jest wykonywana oraz, iż dla jej kwalifikacji, jako pracy w szczególnych warunkach, konieczne jest także takie jej zakwalifikowanie w rozporządzeniu zawierającym kwalifikację stanowiskowo-branżową.

Wskazana wykładnia językowa regulacji zawartej w Wykazie A dział VIII poz. 3, przy uwzględnieniu przyjętej przez rozporządzenie kwalifikacji branżowo - stanowiskowej oraz przy uwzględnieniu systematyki przepisów, nie pozwala jednak na kwalifikowanie pracy kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych wykonujących swą pracę w rolnictwie jako pracy w szczególnych warunkach. Jak słusznie podniósł skarżący w apelacji, wskazane stanowiska wymienione zostały w dziale VIII wykazu „w transporcie i łączności”, a nie w dziale X „w rolnictwie i przemyśle rolno - spożywczym”, ani w dziale XIV „prace różne”. Wobec powyższego nie ma przesłanek aby przyjmować, że wykonywanie prac na wskazanych stanowiskach niezależnie od branży, w której praca jest wykonywana, skutkuje szkodliwością pozwalającą na zaliczenie tego okresu jako uprawniającego do nabycia emerytury w obniżonym wieku. Umieszczenie wskazanych stanowisk w dziale VIII w transporcie i łączności, mimo ujęcia pracy traktorzysty, kombajnisty lub pojazdu gąsienicowego odrębnie od pracy kierowcy samochodów ciężarowych, autobusów i pojazdów specjalistycznych, łączy szkodliwość tejże pracy nie z faktem prowadzenia tychże pojazdów, lecz z faktem prowadzenia tych pojazdów przy uwzględnieniu specyfiki „technologii” pracy w transporcie i łączności oraz obciążeń psychofizycznych związanych z uczestniczeniem takich pojazdów w ruchu publicznym. Obciążeń, których nie ma, jak uznał ustawodawca, przy wykonywaniu prac na wskazanych stanowiskach w rolnictwie, gdzie dominują prace polowe. Taki kierunek wykładni zaprezentował też Sąd Najwyższy w wyroku z 3 grudnia 2013r. I UK 172/13 odmawiając zakwalifikowania, jako wykonywanej w szczególnych warunkach, pracy kierowcy ciągników w trakcie prac polowych. Sąd ten stwierdził, że o ile można się zgodzić, że prace transportowe wykonywane przez

ubezpieczonego jako kierowcę ciągnika można zaliczyć do prac w transporcie, tj. do prac objętych działem VIII poz. 3 wykazu A, mimo że pracował on w spółdzielni rolniczej a nie w przedsiębiorstwie transportowym, to nie ma żadnych podstaw do potraktowania prac polowych jako prac w transporcie.

Odnosząc powyższe na grunt przedmiotowej sprawy należy zauważyć, że Sąd Okręgowy nie poczynił ustaleń faktycznych, które są konieczne do wydania rozstrzygnięcia. Nie ma bowiem ustalenia, w jakim wymiarze (w jakich okresach) ubezpieczony pracując w M. (...) w O. a następnie w Spółdzielni Kółek Rolniczych w K. wykonywał pracę kierowcy ciągnika – traktorzysty w transporcie. Z zeznań świadków wynika bowiem, że wnioskodawca pracował jako kierowca ciągnika nie tylko przy pracach polowych, ale także – w zależności od zlecenia (zapotrzebowania) - wykonywał usługi transportowe, zwłaszcza jesienią, a oprócz tego zajmował się wywózką drzewa z tartaku. Zważywszy zaś, że wnioskodawcy do wymaganego co najmniej 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych brakuje niespełna 4 lata, a sporny okres stanowi ponad 5 lat, nie można wykluczyć, że okres, w którym wykonywał on prace transportowe, może wynieść wymagany do uzupełnienia stażu szczególnego okres.

Kwestia ta nie była w ogóle dotąd badana w postępowaniu sądowym, a wobec bezsporności pozostałych przesłanek wynikających z art. 184 i art. 32 ustawy emerytalnej, stanowi ona w rzeczywistości jedyny obszar sporu. Zatem jej ustalenie wyczerpie w istocie całość zagadnień z zakresu stanu faktycznego, jakie musi przesądzić Sąd. Oznacza to, że przed Sądem stoi konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, co wyczerpuje hipotezę art. 386 § 4 k.p.c. i skutkuje koniecznością uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania. Jest to tym bardziej zasadne, że zapewni konstytucyjnie gwarantowaną dwuinstancyjność w zakresie ustalenia faktycznego o fundamentalnym znaczeniu dla rozstrzygnięcia sprawy. Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy dokona ustaleń w wyżej zakreślonym obszarze przy użyciu wszelkich możliwych środków dowodowych, i - stosownie do wyników postępowania dowodowego - przesądzi, czy praca wykonywana przez odwołującego w sporych okresach jest pracą w szczególnych warunkach, a przez to, czy spełnia on warunki konieczne do nabyciażądanego świadczenia.